

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

448 års kærlighed

Carlsen, Line Thoft

Published in:
Socialraadgiveren

Publication date:
2011

Document Version
Acceperet manuscript, peer-review version

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Carlsen, L. T. (2011). 448 års kærlighed. *Socialraadgiveren*, (4), 18-20.

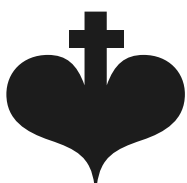
General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

448 års kærlighed

Otte ældre mødes og taler om deres livslange kærlighed og sorg efter ægtefællens død. Netværket er kommet i stand via Kræftens Bekæmpelse, og socialrådgiveren bruger metoder som narrativitet og bevidning.

TEKST
LINE THOFT CARLSEN,
SOCIALRÅDGIVER

Der var engang en lille landsdel højt mod nord. Her levede otte ægtepar, som hver især havde kendt hinanden et helt menneskeliv, lovet hinanden evig troskab og at leve lykkeligt til deres dages ende. Der skete dog det, at døden et år fløj ind over den lille landsdel. Tilbage stod nu otte mennesker, der hver især havde mistet deres livsledsager, deres ægtefælle, bedste ven, deres børns far eller mor. Tilbage stod de med en sorg så overvældende og tyngende, at ord ikke kan beskrive det.

Det kunne være starten på et tragisk eventyr. Men måske er det også starten på et nyt. Henover efteråret 2010 har jeg i mit arbejde som rådgiver ved Kræftens Bekæmpelse i Aalborg mødtes med disse ældre mennesker, der alle havde mistet deres livsledsager inden for det sidste år. Fire kvinder og fire mænd – den yngste var 61 og alderspræsidenten 82 år. De havde i gennemsnit kendt deres nu afdøde ægtefælle i 56 år. I alt 448 års kærlighed.

Den teoretiske baggrund for mit arbejde, og dermed denne artikel, er baseret på den narrative tilgang, særligt inspireret af Barbara Meyerhoofs tanker om bevidning og Michael Whites ideer om Re-membering. Jeg har desuden hentet inspiration og fundament i Foucaults tanker om "moderne magt", og hvordan de diskurser, meninger, normer og fordomme etc., der dominerer vores fælles hverdag, er relationelt, socialt og kulturelt produceret.

Skal de sove middagssøvn?

Med andre ord har jeg været optaget af de "sandheder", vi fortæller hinanden om sorg og om ældre menneskers måde at tackle tab og sorg på. Som eksempler på de "sand-

heder" havde jeg selv både fordomme og bekymringer, inden jeg startede ældregruppen. "Kommer der nogen?", "vil de overhovedet tale sammen?", "kan vi få nogen mænd til at komme?", "skal de sove middagssøvn?", og "vil de komme om aftenen?"

Jeg havde defineret ældre som nogen, der ikke vil snakke om deres sorg, nogen der skal sove middagssøvn og i hvert fald ikke vil komme i gruppe. Og bare det at tro, at nogle mænd ville sige ja tak, var da en helt skør tanke!

Efter i alt fire møder med disse mennesker er såvel min menneskelige og faglige horisont blevet udfordret og udvidet på en smuk og livfuld måde. Og de fleste af mine fordomme blev gjort til skamme. Den 2. september på en dejlig solskinsdag og ironisk nok på min egen bryllupsdag mødte gruppens otte medlemmer op for første gang.

Ramt af nervøsitet

Jeg havde forinden drøftet med mine kolleger, hvordan jeg ville gribe det første møde an. Tankerne, mine ambitioner og ønsker for denne gruppe var mange. Jeg har en del erfaring med børnegrupper, og pludselig blev jeg ramt af nervøsitet og en utrolig ydmyghed. Den sorg, disse mennesker havde præsenteret for mig i vores indledende kontakt, var så fin og sårbar, at jeg pludselig følte, jeg havde gabt over for stor en mundfuld: "Hvem var jeg at få sådan en tåbelig idé og føre den ud i livet?"

Jeg startede med at præsentere mig selv og beskrive mine bekymringer og frygtelige fordomme om denne gruppe. Jeg fortalte dem om min ydmyghed og at selve idéen med at lave en efterladtgruppe, hvor alle havde

FOTO SCANPIX/
COLLAGE EN:60

“

En af gruppens kvindelige deltagere beskrev sin sorg og skyld over ikke at have fået sagt farvel. Jeg kunne have frygtet, at dem, der havde sagt farvel, ville komme til at fylde med deres historier. Men de lyttede bare i ydmyg tavshed.

Line Thoft Carlsen, socialrådgiver i Kræftens Bekæmpelse

mistet efter 40-50 års samliv, var nyt for mig. Jeg bad om, at vi i fællesskab kunne lave rammerne og drømmene for, hvor denne gruppe og dette netværk skulle føre dem og mig hen. Med udgangspunkt i Michael Whites Re-membering bad jeg alle gruppens medlemmer om at præsentere sig selv og den historie, de gerne ville huske deres nu afdøde ægtefælle for – og hvilke egenskaber og personlighedstræk de gerne ville introducere for disse nye mennesker.

... og så må man jo gifte sig

Mit udgangspunkt som professionel i denne gruppe var som sagt at være tovholder og bindeled, jeg gav derfor ordet frit. Et par stykker ønskede i første omgang ikke at sige ret meget. Ønskede er nok ikke det rigtige ord – de magtede ikke at udtrykke deres sorg og beskrive deres elskede i dette fremmede forum. Disse udmeldinger blev stiltiende og respektfuldt accepteret. Der var flere rørende fortællinger, og på trods af et behov for også at fortælle om sygdommen og døden, var det det levede liv, der fik fokus.

Lad mig præsentere jer for et af stævnemøderne: “Ja, vi var jo begge to fra landet, og der kommer man jo ud og tjene i en ung alder. Så går det jo, som sådan noget går, jeg var pige, og han var karl, og vi var begge to 16... Og ja, så sker der jo det, der sker, jeg blev gravid, og så må man jo gifte sig ... Og det gik nu meget godt, vi fik fire børn sammen ... Min Søren var så god, som nogen kunne være”. Beskrivelsen var så rammende og præcis og fortalt med dyb alvor og sorg og alligevel med en let snert af humor.

Alle præsenterede deres ægtefæller ved navn, og sammen med deres egne navne havde jeg nu skrevet navnene på alle de afdøde op på en tavle. Pludselig var de afdøde nærværende og tilstede. Når gruppens medlemmer stillede spørgsmål og supplerede hinanden, var det med navn på både gruppemedlemmet og den afdøde person. Kontakten var skabt, og jeg var dybt rørt, da vi skulle afslutte. Og på trods af, hvad jeg selv syntes, var et intenst forsøg på at kontekstafklare og skabe rammer, var det helt umuligt at stoppe flokken. Specielt mændene, som jeg havde bekymret mig for, fortalte, græd, grinede og blev ved og ved.

Ingen spørger længere til mit tab

Der kom mange tilbagemeldinger på afslutningsrunden om dagens første møde. Fælles var en overraskende taknemmelighed over at have mødt nogen i samme situation og muligheden for at kunne tale ærligt og lige ud af posen. Mange fortalte, at omgivelserne syntes, det var på tide at komme videre, hentydninger om at man skulle være taknemmelig for alle de år, man havde fået sammen. Mange af gruppens medlemmer følte en ensomhed og manglende forståelse for, hvor svært det er at lære at leve uden den anden – en diskurs, jeg kunne genkende fra mit arbejde, hvor mange kommer med en følelse af forkerthed og fortabthed. “Jeg burde være kommet videre nu”, “der er ikke nogen, der spørger til mit tab mere” osv.

Uden at have formuleret et mål før mit første møde med ældregruppen, var følelsen bagefter tydelig. Der var skabt en kontakt og et forum, hvor samhørighed, bevidning og fællesskab var fundamentet, og inspireret af både Re-

membership og bevidning skrev jeg følgende fire spørgsmål op på tavlen:

- Hvad forelskede du dig i ved din ægtefælle, da I mødtes første gang?
- Hvilket karaktertræk beundrede du mest ved din ægtefælle under dennes sygdom?
- Hvilke ting er du mest stolt af fra jeres ægteskab?
- Hvordan tror og håber du, at jeres børn vil beskrive jeres ægteskab?

Spørgsmålene blev mødt med åbne arme, og på opfordring sendte jeg spørgsmålene hjem til alle i gruppen.

Birte havde hjertets dannelse

Da vi mødtes igen tre uger efter, havde de tænkt på spørgsmålene på hver deres måde. Jeg vil ikke bruge mange ord på at beskrive, hvad der skete ved andet møde i gruppen, men lade et af gruppens medlemmer fortælle. Anders på 76 år havde været gift med sin Birte i 50 år, og på det første spørgsmål svarede han:

“Mit møde med Birte skete gennem to af mine venner – begge ungarle og lejere i den boligforening, hvor Birte var bogholder. Når sådanne tre ungarle i livets bedste alder er sammen, har samtalerne sikkert i noget omfang drejet sig om piger. En skønne dag blev jeg informeret om, at de to nu havde den helt rigtige pige til mig. Der blev enighed om at invitere tre piger til fjernsyn (Studerterrevyen) og middag. Beklageligvis blev jeg arbejdsmæssigt forsinket og kom senere på aftenen.

Middagen og revyen var forløbet godt, men for en tilstødende – mig – var det et problem, blandt de tre piger at finde netop hende, der var udset til mig. Min sans for hurtige forretninger må have virket. Jeg valgte Birte – en gensidig iagttagelse i to timer – og vi blev enige om at blive forelskede og fremtidig elske hinanden i et lykkeligt ægteskab. Birte søgte og fandt det gode i sine medmennesker. Birte havde hjertets dannelse.”

Det er vores lod

Gruppen har som tidligere beskrevet mødtes yderligere to gange. Når man samler otte mennesker med vidt forskellig baggrund, vil der være mange tilgange til at miste, at sørge, relationer til familien mm. Jeg var bevidst om det og havde i mine fordommes verden betegnet det som dilemmaer. Og med hånden på hjertet skal jeg også indrømme, at jeg havde brugt en del tid på at overveje, hvordan jeg som gruppeansvarlig skulle undgå alt for meget uenighed og diskussion om “den rigtige måde” at sørge på.

Mine fordomme blev endnu engang gjort til skamme. For det, jeg ikke havde forudset, var, at der blandt de otte mennesker ville være parallelhistorier – og de forskellige søgte trøst og genkendelse ved hinanden to og tre sammen. Når én bragte et tema på banen, var der altid et eller flere nikkende hoveder eller en hånd på armen. Flere af gruppens medlemmer havde ikke nået at sige farvel til

deres ægtefælle, inden de døde. En af gruppens kvindelige deltagere beskrev sin sorg og skyld over ikke at have fået sagt farvel. Jeg kunne have frygtet, at dem, der havde sagt farvel, ville komme til at fylde med deres historier. Men de lyttede bare i ydmyg tavshed.

En anden, der heller ikke havde fået sagt farvel til sin elskede, lagde hånden på kvindens arm og sagde “Ja det er vores lod, det må vi leve med”. Dette var en bevidning, som jeg ikke tror talrige terapeutiske timer kunne have opnået. “Vi er to, jeg ved, hvordan du har det, vi kan ikke gøre det om eller anderledes, men vi skal begge leve med det.”

Disse små bevidningsmirakler skete igen og igen.

Krammede billedet af min mand

Og temaerne var mange: Kan man tage på ferie uden sin elskede, hvordan gør man, når man deltager til fester uden sin partner, hvordan får man sin bil synet, og hvordan laver man sovs til frikadeller, må man og hvornår finder man eventuelt en ny partner? Intet for stort, og intet for småt.

Et af de store emner var at skulle til selskabeligheder uden sin ægtefælle. Det kan både være i den nærmeste familie, men også i venners lag. At gå den tunge gang alene, havde jeg aldrig helt forstået betydningen af. En af gruppens medlemmer fortæller om et sølvbryllup, hun var inviteret til. Hun var godt forberedt og havde forinden ringet til sølvbryllupsparet og fortalt, hvor og med hvem hun om muligt gerne ville sidde.

“Det er naturligvis ikke det samme at være sammen med gamle venner uden min mand. Men jeg viste naturligvis gode mine til slet spil. Da jeg kom hjem, krammede jeg billedet af min mand den halve nat. Det kan jeg da ikke fortælle andre steder! De ville tro, at jeg var blevet tosset.”

Ønsker at rejse over på den anden side

Der har netop været Allehelgens aften, og i den forbindelse har de fleste i gruppen deltaget i mindegudstjeneste, hvor navnene på deres afdøde ægtefælle blev læst op. En deltager sagde:

“Da de læste min mands navn op, ønskede jeg bare, at mit navn ville blive læst op næste år”. Dette udsagn tror jeg rystede os alle en smule. Det illustrerer i al sin renhed, hvor stor smerten og tabet er – på trods af børn, børnebørn, venner og interesserer. Og på trods af at personen netop havde sagt, hvor berigende mødet med gruppen havde været, så er sorgen så tyngende, at ønsket om at rejse over på den anden side også er der. Et anden af gruppens medlemmer svarer stille ud i rummet: “Tak fordi du siger det højt, jeg tænkte det samme”.

Denne artikel er ikke en opfordring til, at alle nu skal lave ældregrupper, men en opfordring til os alle om at tale åbent med og om den sorg, det er at miste et menneske, man har elsket i mange år. Og samtidig en opfordring til at lade fortællingerne og kærligheden leve videre. ☯

socialrådgiveren@socialrdg.dk